

1. Úvod

1.1 Aký je cieľ tohto *Vademéka*?

Toto *Vademékum* má byť manuálom, ktorý sprevádza *Prípravný dokument*, a má slúžiť synodálnej ceste. Tieto dva dokumenty sa navzájom dopĺňajú a mali by sa čítať paralelne. Zvlášť *Vademékum* ponúka praktickú pomoc diecéznym referentom (alebo tímom), ktorých určí miestny biskup, aby pripravili a zhromaždili Boží ľud, ktorý tak bude môcť vyjadriť vlastnú skúsenosť v rámci svojej miestnej cirkvi. Toto pozvanie všetkých veriacich na svetovej úrovni predstavuje prvú fázu XVI. riadneho plenárneho zhromaždenia synody biskupov, ktorého témou bude „*Za synodálnu Cirkev: spoločnosť, spoluúčasť a misia*“.

Prostredníctvom tejto synody chce pápež František vytvoriť príležitosť na počúvanie a dialóg na miestnej úrovni a pozýva Cirkev, aby objavila svoju hlboko synodálnu povahu. Toto objavovanie synodálnych koreňov Cirkvi zahŕňa proces zameraný na pokorné spoločné učenie sa ako byť Cirkvou v treťom tisícročí, teda k čomu nás Boh povoláva.

Tento manuál má byť sprievodcom a podporiť úsilie každej miestnej cirkvi, nie príručkou pravidiel. Tí, čo majú zodpovednosť za organizovanie procesu počúvania a dialógu na miestnej úrovni, sú povzbudzovaní k tomu, aby prejavili citlivosť voči vlastnej kultúre a vlastnej situácii, voči vlastným zdrojom a záväzkom, a aby rozlišovali, ako možno uskutočniť túto diecéznu synodálnu fázu pod vedením biskupa v ich diecéze. Povzbudzujeme vás, aby ste si vzali užitočné podnety z tejto príručky, ale aj z vašej špecifickej miestnej situácie. Je možné nájsť nové a kreatívne cesty ako spolupracovať medzi farnosťami a diecézami s cieľom uskutočniť tento synodálny proces, ktorý sa nemá chápať ako ťaživé bremeno konkurujúce miestnej pastorácii. Skôr naň treba hľadiť ako na príležitosť podporiť synodálne a pastoračné obrátenie miestnej cirkvi tak, aby mohla v rámci svojej misie prinášať hojnejšie plody.

Mnohé regióny už začali procesy, ktorými chcú zapojiť veriacich na úrovni ich farností, hnutí a diecéz. Vieme, že existujú mnohé krajiny, v ktorých miestna cirkev už začala vlastný synodálny dialóg, medzi inými aj Cirkevné zhromaždenie v Latinskej Amerike a Karibiku, Plenárna rada v Austrálii a synodálne cesty v Nemecku a Írsku. Po celom svete sa konali mnohé diecézne synody, viaceré z nich aktuálne prebiehajú. Spomínané regióny a diecézy sú pozvané kreatívne prepojiť svoje práve prebiehajúce synodálne procesy s aktuálnou fázou celosvetovej synody o synodalite. Pre iné regióny predstavuje synodálna skúsenosť nový neprebádaný terén. Naším zámerom je, aby zdroje ponúknuté v tomto *Vademéku* poskytl užitočné nástroje slúžiace všetkým, lebo predkladajú dobré a plodné praktiky, ktoré môžu byť prispôbené tejto ceste. Okrem tohto manuálu *Vademékum* obsahuje: a) liturgické a biblické zdroje, ako aj modlitby dostupné online; b) návrhy a detailnejšie metodické nástroje; c) príklady z nedávnej synodálnej praxe; d) glosár termínov pre synodálny proces.

Zvlášť dôležité je to, aby sa tento proces počúvania niesol v duchovnej atmosfére, ktorá podporuje otvorenosť pri zdieľaní a počúvaní. Z tohto dôvodu vás povzbudzujeme, aby ste miestnu skúsenosť synodálneho procesu ukotvili v meditácii a modlitbe. Takto sa naša cesta vzájomného počúvania môže stať pravou skúsenosťou rozlišovania hlasu Ducha Svätého. Skutočné rozlišovanie je totiž možné len tam, kde je čas na hlboké zamyslenie a kde vládne duch vzájomnej dôvery, spoločnej viery a spoločného cieľa.

Prípravný dokument nám pripomína situáciu, v ktorej sa synoda koná: globálnu pandémiu, lokálne a medzinárodné konflikty, rastúce dopady na klimatické zmeny, migráciu, rôzne formy nespravodlivosti, rasizmu, násilia, prenasledovania a nárast nerovností v celom ľudstve – ak

spomenieme len niektoré z faktorov. Situácia Cirkvi je poznačená utrpením, ktoré zažili maloleté a zraniteľné osoby „z dôvodu zneužívania – sexuálneho, v oblasti moci a svedomia – , spáchaného závažným počtom klerikov a zasvätených osôb“². Z uvedeného vidno, že sa nachádzame v rozhodujúcom okamihu života Cirkvi a sveta. Pandémia COVIDu-19 ešte prehĺbila existujúce nerovnosti. Zároveň táto globálna kríza oživila naše vedomie, že všetci sme na rovnakej lodi a že „utrpenie jedného spôsobuje ujmu všetkým“ (FT 32). Situácia pandémie COVIDu-19 zaiste ovplyvní aj priebeh synodálneho procesu. Táto celosvetová pandémia vytvára skutočné logistické výzvy, ale ponúka aj príležitosti na oživenie Cirkvi v kritickom momente ľudských dejín, v ktorom sa mnohé miestne cirkvi pýtajú, akou cestou ďalej ísť. V tomto kontexte predstavuje synodalita cestu, prostredníctvom ktorej môže byť Cirkev obnovená pôsobením Ducha Svätého, ak spoločne počúva, čo Boh chce povedať svojmu ľudu. Táto spoločne prejdená cesta nás nielen hlbšie spája navzájom ako Boží ľud, ale nás pobáda aj ďalej rozvíjať svoje poslanie ako prorocké svedectvo, ktoré objíma celú ľudskú rodinu, spolu s našimi kresťanskými bratmi z iných denominácií a iných tradícií viery.

1.2 Čo je to synodalita? Pozadie tejto synody

Zvolaním tejto synody pápež František vyzýva celú Cirkev, aby sa zamýšľala nad témou, ktorá je pre jej život a misiu rozhodujúca: „Práve cesta synodalita je cestou, ktorú Boh očakáva od Cirkvi tretieho tisícročia“³. V línii obnovy Cirkvi navrhnutej Druhým vatikánskym koncilom, je táto spoločná cesta zároveň darom aj zodpovednosťou. Spoločným uvažovaním o doterajšej ceste sa môžu rôzni členovia Cirkvi navzájom poučiť zo svojich skúseností a pohľadov, pod vedením Ducha Svätého (DP 1).

Osvietení Božím slovom a zjednotení v modlitbe budeme schopní rozlišovať, ktoré procesy treba uskutočniť, aby sme hľadali Božiu vôľu a sledovali cesty, ktoré nás Boh pozýva prejsť – cesty k hlbšiemu spoločenstvu, plnšej spoluúčasti a väčšej otvorenosti – aby sme mohli uskutočňovať naše poslanie vo svete. Medzinárodná teologická komisia opisuje synodalitu takto:

„Synoda je staré, v Tradícii Cirkvi veľmi ctihodné slovo, ktorého význam odkazuje na tie najhlbšie témy Zjavenia. [...] Označuje tak cestu, ktorou spoločne kráča Boží ľud. Rovnako odkazuje aj na Pána Ježiša, ktorý sám seba predstavuje ako ‚cestu, pravdu a život‘ (Jn 14,6), a na skutočnosť, že kresťania boli v začiatkoch jeho nasledovania nazývaní ‚stúpcami Cesty‘“ (porov. Sk 9, 2; 19, 9.23; 22, 4; 24, 14.22).“ (3)

„Synodalita značí predovšetkým osobitný štýl, ktorý charakterizuje celkový život a misiu Cirkvi, vyjadruje jej povahu Božieho ľudu, ktorý spoločne putuje a zhromažďuje sa, povolaný Pánom Ježišom, aby v sile Ducha Svätého ohlasoval evanjelium. Synodalita sa má prejavovať v každodennom spôsobe života a činnosti Cirkvi.“ (70)

V tomto zmysle synodalita umožňuje celému Božiemu ľudu kráčať spoločne, počúvajúc Ducha Svätého a Božie slovo, aby sa mohol podieľať na misii Cirkvi v spoločenstve, ktoré Kristus medzi nami ustanovil. Táto spoločne prejdená cesta je napokon aj najefektívnejším spôsobom ako prejsť a uviesť do praxe povahu Cirkvi ako putujúceho a misionárskeho Božieho ľudu (DP 1).

Celý Boží ľud má na základe krstu podiel na rovnakej dôstojnosti a povolaní. Všetci sme krstom povolaní aktívne sa podieľať na živote Cirkvi. Vo farnostiach, v malých kresťanských

² FRANTIŠEK: *List Božiemu ľudu* (20. august 2018).

³ FRANTIŠEK: *Prihovor pri príležitosti slávenia 50. výročia založenia Biskupskej synody* (17. október 2015).

spoločenstvách, v laických hnutiach, v rehoľných komunitách a v iných formách spoločenstiev, ženy i muži, mladí i starí, všetci sme pozvaní počúvať sa navzájom, aby sme začuli podnety Ducha Svätého, ktorý prichádza, aby nasmeroval naše ľudské snahy a vliadol do Cirkvi život a vitalitu a viedol nás k hlbšiemu spoločenstvu s ohľadom na naše poslanie vo svete. Keď sa Cirkev vydá na túto synodálnu cestu, musíme urobiť všetko, čo je v našich silách, aby sme sa upevnili v skúsenosti autentického počúvania a rozlišovania, stávajúc sa takou Cirkvou, ku akej nás Boh volá.

1.3 Aký je zámer tejto synody? Ciele synodálneho procesu

Cirkev uznáva, že synodalita je integrálnou súčasťou jej vlastnej povahy. Synodálna Cirkev nachádza svoje vyjadrenie na ekumenických konciloch, synodách biskupov, diecéznych synodách a v diecéznych a farských radách. Existujú mnohé spôsoby, v ktorých zakúšame formy „synodality“ už teraz a v celej Cirkvi. Napriek tomu sa požiadavka byť synodálnou Cirkvou neobmedzuje len na existujúce inštitúcie. Totiž synodalita nie je ani tak udalosť alebo slogan, ako skôr štýl a spôsob, akým Cirkev prežíva svoje poslanie vo svete. Misia Cirkvi si vyžaduje, aby celý Boží ľud prechádzal spoločne touto cestou, na ktorej má každý jej člen rozhodujúcu úlohu v spojení s ostatnými. Synodálna Cirkev kráča spoločne, aby plnila spoločné poslanie prostredníctvom účasti každého zo svojich členov. Cieľom tohto synodálneho procesu nie je poskytnúť dočasnú alebo *jednorazovú* skúsenosť, ale skôr ponúknuť príležitosť pre celý Boží ľud spoločne rozlišovať, ako napredovať na ceste, ktorá nás povedie k tomu, aby sme boli dlhodobo a viac naplnení synodálnou cirkvou.

Jedným z plodov Druhého vatikánskeho koncilu bolo zriadenie Biskupskej synody. Pokým dovtedy sa synoda biskupov konala ako zhromaždenie biskupov „s“ a „pod“ autoritou pápeža, Cirkev si čoraz viac uvedomuje, že synodalita je cestou pre celý Boží ľud. Preto synodálny proces už nie je len zhromaždením biskupov, ale cestou pre všetkých veriacich, a každá miestna cirkev v ňom zohráva svoju podstatnú úlohu. Druhý vatikánsky koncil posilnil vedomie, že všetci pokrstení, tak členovia hierarchie, ako aj laici, sú povolaní aktívne sa podieľať na spásnej misii Cirkvi (LG 32 – 33). Veriaci prijali v krste a vo sviatosti birmovania Ducha Svätého a majú rôzne dary a charizmy na obnovu a budovanie Cirkvi, keďže sú členmi Kristovho Tela. Tak je učiteľská autorita pápeža a biskupov v dialógu so *sensus fidelium*, živým hlasom Božieho ľudu (porov. *Sensus fidei v živote Cirkvi*, 74). Cesta synodality je zameraná na prijímanie pastoračných rozhodnutí, ktoré čo najviac odrážajú Božiu vôľu na základe živého hlasu Božieho ľudu (CTI, Syn. 68). Treba poznamenať, že spolupráca s teológmi – laikmi, zasvätenými osobami a rehoľníkmi – môže byť užitočnou pomocou pri formulovaní toho, čo hovorí Boží ľud, ktorý vyjadruje realitu viery na základe prežívanej skúsenosti. Zatiaľ čo nedávne synody sa zaoberali témami ako nová evanjelizácia, rodina, mladí ľudia a Amazónia, súčasná synoda sa zameriava na špecifickú tému synodality.

Aktuálny synodálny proces, ktorý začíname, je vedený základnou otázkou: „*Ako sa dnes na rôznych úrovniach (od miestnej až po univerzálnu) uskutočňuje toto ‚spoločné kráčanie‘, ktoré umožňuje Cirkvi ohlasovať evanjelium v súlade s misiou, ktorá jej bola zverená; a aké kroky nás Duch pozýva vykonať, aby sme rástli ako synodálna Cirkev?*“ (PD 2).

V tomto svetle je cieľom súčasnej synody, aby celý Boží ľud spoločne počúval, čo Duch Svätý hovorí Cirkvi. Robíme to tak, že spoločne počúvame Božie slovo vo Svätom písme a živú Tradíciu Cirkvi, a potom počúvame jeden druhého, najmä tých, ktorí sú na okraji spoločnosti, pričom rozlišujeme znamenia čias. Celý synodálny proces je zameraný na podporu živej skúsenosti rozlišovania, účasti a spoluzodpovednosti, a poskytuje nám príležitosť zhromaždiť rozmanité dary s ohľadom na misiu Cirkvi vo svete.

V tomto zmysle je zrejmé, že cieľom tejto synody nie produkovať ďalšie dokumenty. Skôr chce inšpirovať ľudí, aby snívali o Cirkvi, ktorou sa máme stať, nechať rozkvitnúť nádeje, podnietiť dôveru, obviazať rany, nadviazať nové a hlbšie vzťahy, učiť sa jeden od druhého, budovať mosty a osvietiť mysle, zahriať srdcia, navrátiť silu rukám pre naše spoločné poslanie (PD 32). To značí, že cieľom synodálneho procesu nie je len jednoduchý súbor krokov, ktoré začnú a skončia, ako skôr cesta skutočného rastu k spoločenstvu a misii, ku ktorým Boh povoláva Cirkev v tretom tisícročí. Táto spoločná cesta nás pozýva obnoviť naše zmýšľanie a naše cirkevné štruktúry, aby sme prežívali Božie povolanie pre Cirkev uprostred aktuálnych znakov čias. Počúvanie celého Božieho ľudu pomôže Cirkvi prijať pastoračné rozhodnutia, ktoré budú čo možno najviac zodpovedať Božej vôli (CTI, Syn. 68). Konečná perspektíva, ktorou sa táto synodálna cesta Cirkvi má riadiť, je byť v službe dialógu Boha s ľudstvom (DV 2) a spoločne kráčať po ceste do Božieho kráľovstva (porov. LG 9; RM 20). Stručne povedané, cieľom tohto synodálneho procesu je smerovať k Cirkvi, ktorá bude plodnejšie slúžiť príchodu nebeského kráľovstva.

1.4. Téma tejto synody - *Za synodálnu Cirkev: spoločenstvo, spoluúčasť a misia*

Na spomienkovej slávnosti 50. výročia zriadenia Biskupskej synody v októbri 2015 pápež František povedal, že „svet, v ktorom žijeme a ktorý sme povolaní milovať a slúžiť mu, aj s jeho protirečeniami, si vyžaduje, aby Cirkev posilnila spoluprácu vo všetkých oblastiach svojej ‚misie‘. Táto výzva k spolupráci na poslaní Cirkvi je adresovaná celému Božiemu ľudu. Pápež František to jasne vyjadril, keď adresoval celému Božiemu ľudu priamu výzvu, aby prispel k úsiliu Cirkvi: „Každý pokrstený by sa mal cítiť zapojený do cirkevnej a spoločenskej zmeny, ktorú tak veľmi potrebujeme. Táto zmena si vyžaduje osobné a komunitné obrátenie, ktoré nám umožní vidieť veci tak, ako ich vidí Pán“. V apríli 2021 pápež František vyhlásil synodálnu cestu celého Božieho ľudu, ktorá sa začne v októbri 2021 v každej miestnej cirkvi a vyvrcholí v októbri 2023 plenárnym zhromaždením synody biskupov.

KLÚČOVÉ SLOVÁ SYNODÁLNEHO PROCESU

Témou synody je „Za synodálnu Cirkev: **spoločenstvo, spoluúčasť a misia**“. Tri rozmary tejto témy sú spoločenstvo, spoluúčasť a misia. Tieto tri rozmary sú navzájom úzko prepojené. Sú dôležitými piliermi synodálnej Cirkvi. Neexistuje medzi nimi žiadne hierarchické poradie. Naopak, každý z nich obohacuje a orientuje ostatné dva. Medzi týmito tromi rozmermi existuje dynamický vzťah, ktorý je potrebné vyjadriť s prihliadnutím na všetky tri.

Spoločenstvo: Boh vo svojej milostivej vôli spája naše národy, ktoré sú rôzne, ale majú jednu vieru, prostredníctvom zmluvy, ktorú ponúka svojmu ľudu. Spoločenstvo, ktoré tvoríme, má svoje najhlbšie korene v láske a jednote Trojice. Je to Kristus, ktorý nás zmieruje s Otcom a spája nás navzájom v Duchu Svätom. Spoločne sa inšpirujeme počúvaním Božieho slova a prostredníctvom živej Tradície Cirkvi, zakorenení v *sensus fidei*, na ktorom máme účasť. Všetci máme svoju úlohu pri rozlišovaní a prežívaní Božieho povolania určeného jeho ľudu.

Spoluúčasť: Ide o výzvu zapojiť všetkých, ktorí patria k Božiemu ľudu – laikov, zasvätených a vysvätených – do hlbokého a úctivého vzájomného počúvania. Toto počúvanie vytvára priestor na spoločné načúvanie Duchu Svätému a usmerňuje naše túžby na prospech Cirkvi tretieho tisícročia. Spoluúčasť je založená na tom, že všetci veriaci sú kvalifikovaní a

povolání slúžit' si navzájom prostredníctvom darov, ktoré každý dostal od Ducha Svätého. V synodálnej Cirkvi je celé spoločenstvo v slobodnej a bohatej rozmanitosti svojich členov povolané spoločne sa *modliť, počúvať, analyzovať, viesť dialóg, rozlišovať a poskytovať rady*, aby sa mohli prijímať pastoračné rozhodnutia, ktoré čo najviac zodpovedajú Božej vôli (CTI, Syn., 67 – 68). Je potrebné vyvinúť skutočné úsilie, aby sa zabezpečila účasť tých, ktorí sú na okraji alebo sa cítia vylúčení.

Misia: Cirkev existuje preto, aby evanjelizovala. Nikdy nemôžeme byť zameraní len sami na seba. Naším poslaním je svedčiť o Božej láske v celej ľudskej rodine. Tento synodálny proces má hlboký misijný rozmer. Jeho cieľom je umožniť Cirkvi lepšie svedčiť o evanjeliu, najmä s tými, ktorí žijú na duchovných, sociálnych, ekonomických, politických, geografických a existenčných perifériách nášho sveta. Synodalita je tak spôsobom, ktorým Cirkev môže plodnejšie plniť svoje evanjelizačné poslanie vo svete ako kvas v službe príchodu Božieho kráľovstva.

1.5 Skúsenosť na miestnej úrovni

Prvou fázou synodálneho procesu je fáza načúvania v miestnych cirkvách. Po slávnostnom otvorení v Ríme v sobotu 9. októbra 2021 sa v nedeľu 17. októbra 2021 začne diecézna fáza synody. S cieľom ponúknuť pomoc v úvodnej fáze synodálnej cesty napísal generálny sekretár Biskupskej synody kardinál Mario Grech v máji 2021 každému biskupovi list, v ktorom ho vyzval, aby určil referenta alebo tím, ktorý bude viesť miestnu fázu načúvania. Táto osoba alebo tím bude tiež pôsobiť ako spojovací článok medzi diecézou a farnosťami, ako aj medzi diecézou a biskupskou konferenciou. Miestne cirkvi sú vyzvané, aby poskytli svoje odpovede biskupskej konferencii, aby bolo možné zhromaždiť myšlienky do stanoveného termínu v apríli 2022. Takto budú môcť biskupské konferencie a synody východných cirkví poskytnúť ďalšiu syntézu Biskupskej synode. Tento materiál bude zhrnutý a použitý ako základ pre vypracovanie dvoch pracovných dokumentov (známych ako *Instrumentum laboris*). Napokon sa v októbri 2023 v Ríme uskutoční zhromaždenie synody biskupov.

Ako sa píše v *Prípravnom dokumente* (31):

„Cieľom prvej fázy synodálnej cesty je podporiť rozsiahly konzultačný proces, aby sa zhromaždili bohaté skúsenosti z prežívania synodalitu v jej rôznych podobách a aspektoch, pričom sa majú zapojiť pastieri aj veriaci partikulárnych cirkví na rôznych úrovniach. Deje sa to prostredníctvom nástrojov, ktoré sú vzhľadom na konkrétne miestne podmienky najvhodnejšie: konzultácie koordinované biskupom sa obracajú na biskupov, diakonov a veriacech laikov z ich partikulárnych cirkví, či už jednotlivo alebo skupinovo, bez toho, aby sa prehliadal cenný prínos zasvätených osôb“ (EC, 7). Zvlášť žiada príspevok od participatívnych orgánov partikulárnych cirkví, osobitne kňazskej rady a pastoračnej rady, počnúc ktorými „sa môže začať formovať skutočne synodálna Cirkev“⁴. Rovnako cenný bude príspevok aj od iných cirkevných inštitúcií, ktorým bude zaslaný *Prípravný dokument*, ako aj od tých, ktorí chcú zaslať priamo svoj vlastný príspevok. Napokon bude mimoriadne dôležité, aby hlas chudobných a vylúčených nepočuli len tí, ktorí majú v partikulárnych cirkvách určitú úlohu alebo zodpovednosť.“

Rehoľné spoločenstvá, laické hnutia, združenia veriacich a iné cirkevné skupiny sú povzbudzované k účasti na synodálnom procese v rámci miestnych cirkví. Majú však aj možnosť – a to isté platí pre všetky skupiny alebo jednotlivcov, ktorí nemajú možnosť tak

---

⁴ FRANTIŠEK: *Príhovor pri príležitosti slávenia 50. výročia založenia Biskupskej synody* (17. október 2015).

urobiť na miestnej úrovni – poslať svoj príspevok priamo Generálnemu sekretariátu, ako sa uvádza v *Episcopalis communio* (čl. 6 o konzultácii s Božím ľudom):

- § 1. Konzultácie s Božím ľudom sa uskutočňujú v partikulárnych cirkvách prostredníctvom synod biskupov patriarchálnych cirkví a väčších arcibiskupských cirkví, rád hierarchov a zhromaždení hierarchov cirkví *sui iuris* a biskupských konferencií. V každej partikulárnej cirkvi biskupi uskutočňujú konzultácie s Božím ľudom prostredníctvom participatívnych orgánov ustanovených zákonom, pričom sa nevyklučuje nijaká iná metóda, ktorú považujú za vhodnú.
- § 2. Únie, federácie a mužské a ženské konferencie inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života sa radia s vyššími predstavenými, ktorí zasa môžu konzultovať so svojimi radami a tiež s ostatnými členmi uvedených inštitútov a spoločností.
- § 3. Rovnakým spôsobom sa so svojimi členmi radia aj združenia veriacich uznané Svätou stolicou.
- § 4. Dikastéria rímskej kúrie ponúkajú svoj príspevok s ohľadom na svoje špecifické kompetencie.
- § 5. Generálny sekretariát synody môže určiť aj iné formy konzultácií s Božím ľudom.

Každá fáza počúvania nech sa prispôsobí miestnym podmienkam. Ľudia v odlahých komunitách s obmedzeným prístupom k internetu sa pravdepodobne budú zapájať inak ako ľudia v mestskom prostredí. Komunity, ktoré v súčasnosti zápasia s pandemiou COVID-19, pravdepodobne zorganizujú iné príležitosti na dialóg a počúvanie ako komunity s lepšou zdravotnou situáciou. Bez ohľadu na miestne podmienky vyzývame diecéznych referentov, aby sa snažili o **čo najväčšiu inklúziu a spoluúčasť**, teda aby zapojili čo najviac ľudí, *najmä tých „na periférii“, ktorí sú často vylúčení a zabudnutí*. Podpora čo najširšej účasti pomôže zabezpečiť, aby syntézy formulované na úrovni diecéz, biskupských konferencií a celej Cirkvi odrážali skutočnú realitu a živú skúsenosť Božieho ľudu. Keďže toto zapojenie Božieho ľudu je zásadné a pre mnohých predstavuje prvé priblíženie ku skúsenosti synodality, je nevyhnutné, aby sa každé miestne načúvanie riadilo princípmi spoločenstva, spoluúčasti a misie, ktoré inšpirujú túto synodálnu cestu.

Vedenie synodálneho procesu na miestnej úrovni musí obsahovať tiež:

- **Rozlišovanie** prostredníctvom počúvania, aby sme vytvorili priestor pre Ducha Svätého, aby nás viedol.
- **Dostupnosť**, aby sa zabezpečila účasť čo najväčšieho počtu ľudí bez ohľadu na lokalitu, jazyk, úroveň vzdelania, sociálno-ekonomický status, schopnosti/zdravotné postihnutie a materiálne zdroje.
- **Ohľad na kultúrny kontext** s cieľom sláviť a prijímať rozmanitosť v rámci miestnych komunít.
- **Inklúziu**: urobiť všetko pre zapojenie tých, ktorí sa cítia vylúčení alebo marginalizovaní.
- **Partnerstvo** založené na modeli spoluzodpovednej Cirkvi.
- **Rešpektovanie** práv, dôstojnosti a názoru každého účastníka.

- **Presné syntézy**, ktoré skutočne budú odrážať rozsah kritických alebo pochvalných názorov všetkých odpovedí, vrátane názorov vyjadrených len menšinou účastníkov.
- **Transparentnosť**: zabezpečiť, aby procesy pozývania, zapájania, začlenenia a zhrnutia príspevkov boli jasné a dobre komunikované.
- **Nestrannosť**: zabezpečiť rovnaké zaobchádzanie s každým človekom, aby bol každý hlas riadne vypočutý.

Diecézni referenti sa povzbudzujú k tomu, aby čerpali z bohatstva skúseností Cirkvi v ich miestnom kontexte. Počas celej diecéznej fázy je užitočné mať na pamäti princípy synodálneho procesu a potrebu určitej štruktúry rozhovoru, aby sa mohol zhrnúť a účinne využiť pri písaní pracovných dokumentov (*Instrumentum laboris*). Chceme pozorne počúvať, ako Duch hovorí prostredníctvom Božieho ľudu.